

Çetiner, E. (2000). *İşletmelerde Mali Analiz*. Ankara: Gazi Kitabevi.
Çetiner, E. (2006). *Genel Muhasebe, Teori ve Uygulama*. Ankara: Gazi Kitabevi.
Çetiner, E. (2007). *Seyahat İşletmelerinde Muhasebe Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
Çetiner, E. (2007). *Maliyet Muhasebesi, Teori ve Uygulama*. Ankara: Gazi Kitabevi.
Çetiner, E. (2007). *Ticari ve Mali Matematik*. Ankara: Gazi Kitabevi.
Çetiner, E. (2009). *Otel İşletmeleri Muhasebesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Çetiner, E. (2009). *Otel İşletmeleri Yönetim Muhasebesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Çetiner, E., Söyler, H. B., Çolak, İ. (2011). *Devlet Muhasebesi, Teori, Bütçeleme İşlemleri ve Muhasebe Kayıtları*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Prof. Dr. Meryem Akoğlan KOZAK, Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Konaklama İşletmeciliği Bölümü, Yunus Emre Yerleşkesi, Eskişehir:

E-posta: mkozak@anadolu.edu.tr

Hasan Fikri Bilgin: Bir Turizm Aşığı

Kemal BİRDİR

Mersin Üniversitesi
Turizm Fakültesi

GİRİŞ

1980'li yıllarda çıkarılan 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu ile turizmin ülke ekonomisinde önemli sektörlerinden birisi haline gelmesi, yeni binlerce otel işletmesinin önünün açılması ve 2014 yılında dünyanın en çok turist çeken altıncı ülkesi olarak 35 milyon dolayında ziyaretçinin ağırlanması, uzun ve önemli bir öyküyü içinde barındırmaktadır. Bu öykü içerisinde tam olarak 1979 yılında, Çukurova Üniversitesi'ne bağlı olarak Mersin'de faaliyetine başlayan Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (günümüzdeki ismiyle Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi), en zengin, en farklı ve belki de en renkli olarak yerini almaktadır. Hasan Fikri Bilgin, bu öykünün yazılmasında büyük bir rol oynamış ve unutulmaz katkılar sağlamış en değerli hocalardan birisidir. Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nun işletme alanı kökenli tek öğretim elemanı olması ve eğitim süreçlerine turizm ve otel yönetimi kavramlarını etkin bir biçimde sokabilmesi, H. Fikri Bilgin'i Yüksekokulun en değerli öğretim elemanlarından biri konumuna getirmiştir. Bilgin, aynı zamanda bir turizm aşığıdır. Daha 1980'li yılların başında turizm sektörünün kalkınma ve istihdam alanlarına etkisini, ödemeler dengesi ve döviz sorunlarına katkısını ve önemi kavramış ve etkin bir biçimde öğretir. Eğitimde titiz, öğretme ve öğrenci aşığı Bilgin'in portresini yazma şansına sahip olduğumdan dolayı mutlu olduğumu ve bu çalışmayla kendisine hak ettiği saygı ve öğrencilerinin içten teşekkürünü sunduğumuzu umuyorum.

AKADEMİK YAŞAMI

Tarsus doğumlu olan H. Fikri Bilgin (1933), Tarsus Amerikan Koleji'nden mezun olur (1948). Askerliğini yedek subay olarak 1953-54 yılları arasında Kore'de yapar ve 1985 Sayılı Yasa ile 'Gazi' unvanını alır. Michigan Üniversitesi'nden aldığı İngilizce için Yeterlilik Belgesi'nin ardından (1955), Gazi Eğitim Enstitüsü'nde (1957) sınavını vererek 'pekiyi' derece ile İngilizce Öğretmenliği Yeterlilik Belgesi alır. Aynı yıl, Ankara Üniversitesi'ne İngilizce Okutmanı olarak tayin edilir ve 1960 yılına kadar bu göreve devam eder. Yabancı dil derslerini gece saatlerinde verme şansını bulabildiği için, aynı zamanda Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin (ODTÜ) İdari İlimler Fakültesi'ne öğrenci olarak girer (1957). O dönemde uygulanmakta olan yoğunlaştırılmış ders programı nedeniyle, 4 yılda 11 sömestre ve biri Hollanda'da olmak üzere, iki yaz stajı tamamlayarak, 1960-61 eğitim-öğretim yılında ODTÜ'den B.S. (Lisans) ve M.S. (Yüksek Lisans) derecelerini alarak mezun olur.

Ankara Üniversitesi Hacettepe Bilimsel Araştırma Enstitüsü'ne Teknik Uzman olarak tayin edilir ve Enstitü'nün Dış Siparişler Servis Şefi ve İngilizce Öğretmeni olur (1960). Bu görevi sırasında, Türkiye Üniversiteleri Tıp Fakülteleri tarafından organize edilen uluslararası bir kongre ve sempozyumun (2. Doğu Akdeniz Çocuk Sağlığı Kongresi ve Öğretimi Sempozyumu) İdari Müdürü olarak görev yapar. 1961 yılındaki bir sınavı başarıyla vererek, Devlet bursu ile Ankara Üniversitesi'nden katıldığı Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nden, 1962 yılında 'diploma' alır. Son-

rasında, birincilikle kazandığı Fulbright bursu ile Doktora çalışmaları yapmak üzere Amerika Birleşik Devletleri Arizona Üniversitesi'ne gider (1963). Bu üniversitede bir yıldan biraz fazla süren başarılı bir çalışma yapar ve New York'ta Columbia Üniversitesi Lisansüstü İşletmecilik Fakültesi'nde Doktora çalışmalarına devam eder. Columbia Üniversitesi'nde Ford Vakfı Bursu ile ve Araştırma Asistanlığı yolu ile çalışmalarını sürdürür. Beraber çalıştığı Profesörlerin araştırma programlarına katıldığı gibi, sınavların verilmesi ve yanıtların değerlendirilmesi ve ders programlarının hazırlanmasına yardım edilmesi gibi görevler üstlenir.

Columbia Üniversitesi'nde doktora sahası olarak işletme ekonomisi ve uluslararası işletmecilik konularını seçer ve işletmeciliğin temel kurumları ile muhasebe (yönetim muhasebesi) dallarında Doktora sertifikası alır. Bilgin, 1967-68 yıllarında Türkiye'ye dönerek gerek kendi tezi ve gerekse asistanı olarak görev yaptığı Prof.Dr. Sidney Robbins'in, Harvard Üniversitesi ile ortak olarak yürüttüğü *Çokuluslu Şirketlerde Para* konulu araştırmaya destek verir. Türkiye'de yaptığı çalışmalar için gerekli olan fon, Columbia Üniversitesi tarafından sağlanır. Sidney Robbins ile iki yıldan daha uzun bir süre çalışır. Robins'in, Robert B. Stobaugh ile beraber yazdığı *Çokuluslu Şirketlerde Para* isimli eserinde, kitabın yazılmasında H. Fikri Bilgin'den alınmış materyal için birkaç yerde referans verildiği görülmektedir. Yine Columbia'da Profesör Charles F. Stewart ile enerji seminerinin yürütülmesinde görev alır. Ve nihayet, Columbia Üniversitesi'nin Üst Düzey Yöneticiler İçin İşletmecilik Programı'na Müdür Yardımcısı olarak atanır ve bir süre bu görevi başarı ile yürütür.

Amerika Birleşik Devletleri'ne dönüşte Harvard-Columbia ortak projesinin Türkiye ile ilgili kısmını 8 ayda tamamlayarak altı bölümlük bir metin halinde teslim eder. Ancak kendi tezi için topladığı bilgi ve veriler yetersiz kalınca çalışmasını tamamlayamadığı için Doktora derecesi alamaz. Yeni bir tez araştırmasına girmeğe mali gücü yetmediği için, daha uygun bir zamanda geri dönmek üzere, Doktora çalışmalarına kendi isteğiyle ara verir (1971). Üniversite'den ayrıldıktan sonra, staj kategorisi altında, varlıklarının tutarı 20 milyar doları geçen 'Investors' Diversified Services' adlı yatırım firmasında 'Zone Manager (Bölge yöneticisi)' ve daha sonra da 'East-West Trading Company of New York'

isimli firmada Pazar Koordinatörü olarak görev yapar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Doktora sınıfını tamamladıktan kısa bir süre sonra ölen kardeşi nedeniyle, Doktora programını tamamlama fırsatını bulamadan Türkiye'ye dönmek zorunda kalır. Dönüşünde, Ankara İktisadi ve İdari İlimler Akademisi Muğla İşletmecilik Yüksekokulu'nda görev ister ve burada Öğretim Görevlisi sıfatıyla işletme finansmanı ve üretim yönetimi derslerini verir (1977-1983).Verdiği dersler ötesinde, çalıştığı kurumun birçok faaliyetinde gönüllü görevler alır. Muğla Eğitim Vakfı'nın yazmanı olarak, Yüksekokul ile müşterek yürütülen İngilizce kurslarını yönetir.

Bilgin, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'na dışarıdan ücretli olarak derse girer (1983) ve sonrasında kadrolu Öğretim Görevlisi olarak buradaki yeni görevine başlar (1984). İşletme alanında öğrenim görmüş olması ve sahip olduğu MBA (Master's of Business Administration) derecesi kendisine, işletmecilik ile ilgili birçok dersi vermesini sağlar. Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'ndaki görevi süresince verdiği bazı dersler arasında, Turizm Giriş, İşletme, Konaklama İşletmeleri Yönetimi, Seyahat Acenteciliği ve Tur Operatörlüğü, Turizm Pazarlaması, Turizm Politikası ve Planlaması, Finansal Yönetim ve Turistik Yatırım Projelerinin Analizi gelir.

Aynı zamanda bir Kore gazisi olan Bilgin, 1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde inşa edilen Kore savaş anıtı temel atma töreninde Muharip Gaziler Derneği tarafından Türkiye'yi temsil etmek üzere seçilir ve törenlere katılır. Milli Prodüktivite Merkezi tarafından düzenlenen Turizm İşletmelerinde Verimlilik başlıklı proje yarışmasında Mansiyon Ödülü kazanır (1980). Bilgin,Mersin Sanayici ve İşadamları Derneği (MESİAD) Şeref Üyeliği'ne seçilir ve Turizm Danışmanı olarak görev yapar (1996). Aynı yıl turizm çalışmaları ve Mersin'e katkılarından dolayı MESİAD tarafından törenle plaket sunulur.

KATKILARI

Yukarıda özetlenen kısımda da görüleceği gibi, H. Fikri Bilgin'in akademik yaşantısının büyük bir kısmını eğitim çalışmaları oluşturmaktadır. Öte

yandan, çeşitli dönemlerde ara verdiği Doktora çalışmalarını tamamlamak için uğraş verdiği de bilinmektedir. Bu kapsamda, 1980'li yılların ortalarında Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne "tez" aşamasında kabul edildiğini, Prof. Dr. Hasan Olalı ile çalıştığını ve bu konuda en son 1992 yılında (59 yaşında iken) tekrar bir girişimde bulunduğunu yine Yüksekokul Müdürlüğü'ne yazdığı bir dilekçeden anlıyoruz. Bilgin, her ne kadar Doktora derecesini bitirme şansını bulamamış olsa da, bütün arkadaşlarının ve öğrencilerinin gözünde önemli bir öğretim elemanı olarak her zaman yerini alır. Dr. Şule Çetin, Fikri Bilgin'i "bilgisini esirgemeyen, öngörüsü yüksek, çok sevecen ve dost canlısı" olarak tanımlar. Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'nun uzun yıllar yöneticiliğini yürütmüş olan Prof. Dr. Halil Yılmaz'a göre ise, "çok çalışkan, turizmi çok seven, öğrencisiyle ilgili, içten, çok dürüst, herkese eşit, öğrencilerine saygılı, çok meraklı ve araştıran, bir öğretim elemanında bulunması gereken tüm önemli özellikleri üzerinde toplayan" birisidir. Prof. Dr. Bahar Taner, kendisinin "girişimci" yönünü vurgular. Gerçekten de uğraşlarına göz atıldığında, özellikle Mersin bölgesi ve ülke genelinde turizm sektörünün gelişmesi için, emekli olduğu 20 Eylül 2000 tarihine kadar, çaba gösterdiği görülmektedir.

Mersin'de 14-16 Nisan 1986 yılında düzenlenen Turistik Kaynakların Korunması, Çoğaltılması ve geliştirilmesi Sempozyumu'nun hazırlanmasında önemli bir görevi üstlenir ve sempozyum dönemin önemli akademik turizm çalışmalarından biri olarak kayda geçer. Bilgin, 16. Mersin Kültür ve Sanat Şenlikleri kapsamında düzenlenen "İçel ve Turizm" konulu panele konuşmacı olarak katılır, panelde İçel'in turizmde en büyük avantajının yaylalar olduğunu belirterek bölgede yapılacak safari turlarıyla yöre turizmine yeni boyutlar kazandırmanın mümkün olacağını vurgular (Kozak, 1990). Dosyasında yer alan ancak yayım tarihi ve kaynağı belli olmayan "İç Turizm ve Yaylalarımız" başlıklı makalesinde, Türk turizminin gelecekte karşılaşabileceği en önemli sorunun "iç turizmimizin gelişmemesinden kaynaklanacağı" yönündeki tespiti ve gelişen iç turizmin "halkımızın yükselmesi, yücemesi, kendi içinde kaynaşması yolunda oynayabileceği büyük roller" olduğunu ileri sürmesi ilgi çekici tespitler olarak değerlendirilebilir. Bu bağ-

lamda sunduğu yayla turizmi, kendisi tarafından "yumuşak turizm" kavramı ile tanımlanır ve ayrıntılarını sunduğu istimlak modeliyle yaylalarda iç turizmi canlandıracak yatırımların yapılabileceğini tartışmaya açar.

Öte yandan, Mersin Sanayici ve İşadamları Derneği'nin yayın organı olan Gözlem isimli dergide yer alan birkaç köşe yazısında, ağırlıklı olarak Türkiye ve Mersin'de turizm sektörünün geliştirilmesi konusunu işlediğini görülür. Örneğin, "Rekresyon Merkezleri Üzerine Bir Öneri" başlıklı yazısına "bu yazımla bundan 13 sene evvel yapmış olduğum öneriyi yeniden gözden geçirmek ve günümüzün ihtiyaçları açısından ele almak istiyorum. İnaniyorum ki, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmek üzere aday olduğu bu günlerde, iç turizmin öğretilmesine ve mekan ihtiyaçlarına cevap verecek 'rekresyon merkezleri'nin önemi daha iyi anlaşılacaktır" şeklinde başlamaktadır. Bu yazısında, Mart 1987 döneminde Aydın'da düzenlenen I. Turizm Sempozyumu'nda, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinin her birinde büyük çaplı rekreasyon merkezlerinin kurulmasını önerdiği görülmektedir. Bu alanların, kıyı kesimlerinden uzakta, orman ve benzeri doğal alanların içinde olmayan ama onlara da yakın, ucuz konaklama tesisleri ve zengin rekreatif faaliyetler içeren özellikler taşıması gerektiğinin altını çizer. Çünkü Bilgin'e (2000) göre, "turizm ve rekreasyon, insanın kendisine gösterdiği özenin, varlığına duyduğu saygının, başkaları ile dostluk ve barış içinde haşır-neşir olma isteğinin bir ifadesidir."

Bilgin, aynı derginin bir başka sayısında (Haziran-Temmuz 2000) yazdığı makale "Bir Geliştirme Stratejisi: İçel Örneği" adını taşıırken, turizm sektörünün Mersin'de gelişme süreci ve ekonomiye olası katkılarını tartışmaktadır. Son olarak aynı derginin Aralık 2000- Ocak 2001 tarihli sayısında "Türk Turizminin İlginç Gerçekleri" isimli makalesi görülür. Bu makalede de, Türkiye'deki altyapı yetersizliğine vurgu yaparak ulaştırma sistemlerinin geliştirilmesinin, hedeflenen turist sayılarına ulaşmak için ne denli önemli olduğuna dikkat çekmektedir.

Bilgin'in özellikle Mersin'e ve gerçekleşmesi durumunda hem tüm bölgeye (Adana, Antakya dahil) hem de Türkiye'ye kazandırmaya çalıştığı en önemli çalışması, o dönemde Mersin'de yayın yapan Pota Dergisi'nde Nisan 1992 tarihli yazısıyla gündeme taşıdığı ve ömrü boyunca var olması için mücadele

ettiği dönemin Seyhan–Kazanlı (bugünkü ismiyle Tarsus-Kazanlı) turizm projesidir. Projenin ilk kez sunulduğu Turizm Bakanı Bahattin Yücel’in, yaşama geçirilmesi durumunda 50 bin yatak ve 100 bin istihdam hedefleriyle desteklediği proje 1996 yılında Mersin Sanayici İşadamları Derneği tarafından çok güçlü bir biçimde gündeme taşınır, tahsisler yapılır, ancak değişik nedenlerden dolayı proje yarım kalır.

Fikri Bilgin’in, Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu’nun 25. kuruluş kutlamaları kapsamında davet edilen Vural Öger’e, Tarsus-Kazanlı projesini ve hedeflerini heyecanla anlatması halen gözümüzün önündedir. “Turizm bölgesi” olarak planlanan Tarsus-Kazanlı bölgesinin uluslararası yatırımcılar için çekici bir alan haline getirilmesi için denizde kazıklar üzerine yükselen bir eğlence parkını siyasilere kabul ettirmek için ilginç bir yöntem bulur ve bu eğlence parkının dönemin iktidar partisinin amblemi olan petek şeklinde tasarlanmasını önerir.

Bilgin, Aydın Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu’nun 1988 ve 1990 yıllarında düzenlemiş olduğu çeşitli sempozyumlara katılır. 21-23 Kasım 1991 tarihleri arasında yine Kuşadası’nda düzenlenen II. Ulusal Turizm Kongresi’ne bu kez “Türk Turizmine Yeni ve Çok Etkin Bir Kaynak: Kültür Sergileme Ocakları” isimli bildirisi ile katılır. Bu bildiri aynı zamanda kendisinin bir diğer önemli hedefi olan “Türk Kültürköyü” projesinin bir anlatımıdır. Dosyasında bulunan 31 Ekim 1996 tarihli dilekçesinde “İçel’de bir ‘Kültürköy Projesi’ başlatmak, bunun için de bir vakıf kurmak istiyorum. Kuruluş mal varlığını (dört milyarlık menkul ve gayrimenkul) bizzat taahhüt ettiğim bu vakıf, amaçlarına ulaştığında, hem büyük bir turistik çekicilik oluşturacak hem de Türk kültürünün en verimli bir tanıtıcısı olacaktır diye düşünüyorum” şeklindeki bir açıklaması yer alır. Kongrede sunduğu bildiride de, “güneş-deniz-kum gibi yanlış bir çerçeve içine sokulan Türk turizminin rekabet imkanları daraltılmıştır” demekte, kültürköy ve benzeri projelerin tarihi ve kültürel zenginliği olan

Türkiye’nin turizm sektörünü güçlendirici çekicilikler olacağını vurgulamaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

2007 yılında yaşama veda eden Hasan Fikri Bilgin, Türkiye’de çalışmalarda bulunan turizm akademisyenleri arasında belki de en ilginç ve en yaratıcı akademisyenlerden birisidir. Yukarıda özetlemeye çalışılan yaşamı ve kariyerinin, kendi dönemi açısından incelenmesinde yarar görülmektedir. Turizm sektörünün emekleme dönemlerinde, turizm okullarında okutulan kitapların (özellikle İngilizce olanlar) TUGEV Kütüphanesi’nden izin alınarak fotokopi yoluyla temin edildiği dönemlerde, öğrencilerine hem Türkiye hem de Dünyada yaşanan turizm gelişmelerini aktarmayı başarabilen, sürekli yenilik ve yeni projeler peşinde koşan bu “Bilgin”in genç nesillere örnek olmasını diliyorum. Daha 1980’li yıllarda rekreasyon kavramının önemini anlayan ve öğreten, rekreasyon merkezleri, kültürköy, yayla turizmi ve benzeri projeler ile hem turizmi geliştiren ve zenginleştiren hem de turizmi halka ulaştıracak ve halk ile bütünleştirecek öneriler sunan bu ileri görüşlü insanın anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

SEÇİLMİŞ ESERLERİ

Bilgin, F. H. (1991). Türk Turizmine Yeni ve Çok Etkin Bir Kaynak: Kültür Sergileme Odakları. II. Ulusal Turizm Kongresi, 21-23 Kasım, Kuşadası.

Bilgin, F. H. (2000). Rekreasyon Merkezleri Üzerine Bir Öneri, *MESİAD Gözlem*, 5: 31-32.

Bilgin, F. H. (2000). Bir Geliştirme Stratejisi: İçel Örneği, *MESİAD Gözlem*, 8: 14-15.

Bilgin, F. (2001). Türk Turizminin İlginç Gerçekleri, *MESİAD Gözlem*, 10: 25-26.

KAYNAKÇA

Kozak, M. (1990). Mersin’de İçel ve Turizm Konulu Panel, *Anatolia: Aylık Turizm ve Kültür-Sanat Dergisi*, 1(8-9).

Prof.Dr. Kemal Birdir, Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi. E-posta: kemalbirdir@mersin.edu.tr